

საქართველოს პარლამენტში ინიცირებულია “ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ კანონში ცვლილებების შეტანის თაობაზე” კანონპროექტი, რომელიც საკომიტეტო განხილვის ეტაპზეა. საკანონმდებლო ინიციატივა მნიშვნელოვან ცვლილებებს ითვალისწინებს ძალადობის მსხვერპლთა უფლებების დაცვის თვალსაზრისით. თავშესაფრით სარგებლობისათვის აღარ არის აუცილებელი მსხვერპლის სტატუსის არსებობა.

კანონის პროექტი, ინიციატივა

პროექტი: ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ კანონში ცვლილებების შეტანის თაობაზე და თანმდევი საკანონმდებლო ცვლილებები

ინიციატორები: ნინო წილოსანი; ხათუნა კვიციანი; მიხეილ სარგველაძე; ნინო იობაშვილი; თეონა აქუბარდია; რამინა ბერაძე; რატი იონათამიშვილი.

კანონპროექტის ანალიზი

განმარტებითი ბარათის თანახმად, კანონპროექტის ძირითად მიზანს წარმოადგენს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა მხარდაჭერის გაძლიერება და სტამბოლის კონვენციის დებულებების ასახვა ქართულ კანონმდებლობაში.

კანონპროექტით:

- ახლებურად რეგულირდება ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა მიერ სახელმწიფო მომსახურებებით (მათ შორის თავშესაფრით/კრიზისული ცენტრით) სარგებლობის საკითხი, რაც ხელს შეუწყობს თავშესაფრით სარგებლობისთვის არსებული ბარიერის დაძლევას;
- მხარდაჭერის მომსახურებით (მათ შორის, თავშესაფრით) სარგებლობისათვის მსხვერპლის სტატუსის არსებობის წინაპირობა უქმდება;
- იცვლება „ოჯახის წევრის“ განმარტება და პირთა წრეს ემატება პარტნიორი;
- განისაზღვრება მუნიციპალიტეტების უფლებამოსილება, მონაწილეობა მიიღონ ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ გასატარებელ როგორც პრევენციული ხასიათის, ასევე მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების ღონისძიებებში.

1. მსხვერპლის სტატუსის, როგორც წინაპირობის გაუქმება

მოქმედი ჩარევა	შემოთავაზებული ცვლილება
სახელმწიფო სერვისებით, მათ შორის, თავშესაფრით სარგებლობისთვის აუცილებელი წინაპირობაა მსხვერპლის სტატუსის არსებობა, ¹ რომლის მოპოვების სამი ალტერნატივა არსებობს:	მხარდაჭერის სარგებლობისთვის (მათ შორის თავშესაფრით სარგებლობისათვის) მსხვერპლის სტატუსის არსებობა აღარ არის საჭირო.
• მსხვერპლის სტატუსი	
• შემაკავებელი ორდერი;	
• დამცავი ორდერი.	

2. თავშესაფრით სარგებლობის ახალი წესი

მოქმედი ჩარევა	შემოთავაზებული ცვლილება
თავშესაფრით სარგებლობისათვის აუცილებელია მსხვერპლის სტატუსის არსებობა, რომელიც შესაბამის პროცედურებთან არის დაკავშირებული. ამ სტატუსის შესაბამისად განისაზღვრება პირის თავშესაფარში მოთავსება.	თავშესაფრით სარგებლობისთვის აღარ არის აუცილებელი მსხვერპლის სტატუსის ქონა.
თავშესაფარში მსხვერპლის მოთავსება ხდება 3 თვემდე ვადით.	ვადა იზრდება 4 თვემდე.
თავშესაფრით სარგებლობისთვის, მსხვერპლის სტატუსის მქონე პირი უნდა თანამშრომლობდეს სამართალდამცავ ან პროკურატურის ორგანოებთან, მოძალადე პირების წინააღმდეგ.	თავშესაფრის მომსახურების მიწოდება არ არის დამოკიდებული მსხვერპლის მზადყოფნაზე, ითანამშრომლოს სამართალდამცავ ან პროკურატურის ორგანოებთან ძალადობის აქტების ჩამდენი პირების წინააღმდეგ.

3. ოჯახის წევრის კავშირების გაუარყოფა

მოქმედი ჩარევა	შემოთავაზებული ცვლილება
პრევენციული მექანიზმები (შემაკავებელი და დამცავი ორდერები) მხოლოდ მოძალადე ოჯახის წევრზე ³ ვრცელდება, რომელშიც არ შედის ინტიმური პარტნიორი.	დაემატა ინტიმური პარტნიორის კატეგორია:
	ინტიმური პარტნიორები - პირები, რომლებიც არ იმყოფებიან/იმყოფებოდნენ რეგისტრირებულ ან არარეგისტრირებულ ქორწინებაში, არ ეწვევიან/ენეოდნენ ერთიან საოჯახო მეურნეობას, თუმცა არიან ან იყვნენ ინტიმურ ურთიერთობაში, რაც მოიცავს რომანტიკულ ან/და სქესობრივ ურთიერთობას.

4. მხარდაჭერის მომსახურების/პროგრამის განვითარება

მოქმედი ჩარევა	შემოთავაზებული ცვლილება
მიუხედავად იმისა, რომ არსებობს მხარდაჭერის ცალკეული პროგრამები, კანონმდებლობა სისტემატიზირებულად არ განმარტავს მხარდაჭერის მომსახურებას.	მხარდაჭერის მომსახურება/პროგრამა - ისეთი მომსახურება/პროგრამა, რომელიც ეხმარება მსხვერპლის ძალდობის აღდგენასა და ძალადობის შედეგების დაძლევაში.
	ეს მომსახურება/პროგრამა უნდა ითვალისწინებდეს მსხვერპლთა მხარდაჭერას რომელიმე შემდეგი მიმართულებით:
	• მსხვერპლთა დაცვა;
	• სამართლებრივი დახმარება;
	• ფსიქოლოგიური და სოციალური დახმარება/რეაბილიტაცია და მათი ფინიკური თუ ფსიქო-ემოციური გაჯანსაღებისთვის ზრუნვა;
	• დროებითი საცხოვრისით (თავშესაფრით) უზრუნველყოფა;
	• ჯანმრთელობის დაცვა;
	• პროფესიული მომზადების ან/და დასაქმების ხელშეწყობა;
	• ან სხვა ისეთი დახმარება, რომელიც მსხვერპლის საჭიროებაზეა მორგებული.
	მხარდაჭერის მომსახურებას/ პროგრამას ახორციელებს სახელმწიფო, უფლებამოსილი ორგანოების მეშვეობით. ⁴

5. მუნიციპალიტეტის უზღვაპოსილიაის გაუარყოფა

მოქმედი ჩარევა	შემოთავაზებული ცვლილება
1. საკანონმდებლო დონეზე არსებობს მხოლოდ ზოგადი ჩანაწერი იმის თაობაზე, რომ მუნიციპალიტეტებს ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების მიმართულებით ღონისძიებების განხორციელების უფლებამოსილება აქვთ.	1. ძალადობის პრევენციის ღონისძიებების განმხორციელებელ ერთ-ერთ ორგანოდ ემატება მუნიციპალიტეტი.
2. ადგილობრივ თვითმმართველობის კოდექსში მუნიციპალიტეტების კონკრეტული უფლებამოსილებები ამ მიმართულებით არ არის განსაზღვრული.	2. მუსტდება მუნიციპალიტეტის უფლებამოსილებები:
	• მუნიციპალიტეტები უფლებამოსილი იქნებიან შექმნან მხარდაჭერის მომსახურება და განახორციელონ ისეთი მიზნობრივი პროგრამა, რომელიც ეხმარება მსხვერპლთა მხარდაჭერას შემდეგი მიმართულებებით: სამართლებრივი დახმარება, ფსიქოლოგიური და სოციალური რეაბილიტაცია, ასევე დროებითი საცხოვრისით (თავშესაფრით) უზრუნველყოფა და სხვა;

შეჯამება

წარმოდგენილი ინიციატივა დადებითად უნდა შეფასდეს, რადგან ერთი მხრივ, პრაქტიკაში არსებული ხარვეზების აღმოფხვრა ხდება, ხოლო მეორე მხრივ, ქართული კანონმდებლობა დანაშაულებისათვის ერთ-ერთ დამამძიმებელ გარემოებად განისაზღვრა გენდერული ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივი.

თუმცა სტამბოლის კონვენციით ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა უფლებების დაცვის სტანდარტი, კვლავ საჭიროებს გაუმჯობესებას როგორც საკანონმდებლო ცვლილებებით ასევე აღსრულების მექანიზმის დახვეწით.

პროექტით წარმოდგენილი ცვლილებები პასუხობს არსებულ პრობლემებს, კერძოდ:

- მსხვერპლის სტატუსის მინიჭების მოქმედი პროცედურა, რომელიც სავალდებულოა თავშესაფრით სარგებლობისათვის, ბარიერს წარმოადგენს დაზარალებულისთვის, მაშინ როდესაც, კონვენცია ყურადღებას ამახვილებს თავშესაფრის მინიჭების ხელმისაწვდომობაზე.
- მოქმედი კანონმდებლობა, განსხვავებით სტამბოლის კონვენციისაგან, არ ითვალისწინებს მხარდაჭერის მომსახურების/პროგრამების სისტემატიზირებულ განმარტებას;
- კონვენცია განსაზღვრავს, რომ მსხვერპლის მხარდაჭერი მომსახურება არ უნდა იყოს დამოკიდებული მისივე მზადყოფნაზე, რომ ბრალი წაუყენოს ან ჩვენება მისცეს ძალადობის ჩამდენი პირების წინააღმდეგ.⁵
- სტამბოლის კონვენციაში პარტნიორი განიხილება ყოველთვის ოჯახის წევრის კონტექსტში, კერძოდ: „ოჯახში ძალადობა“ გულისხმობს ფიზიკური, სექსუალური, ფსიქოლოგიური თუ ეკონომიკური ძალადობის ყველა აქტს, რომლებიც მოიცავს მხარდაჭერის მიწოდებას ან მისი დაზიანებას, ხოლო ვალდებულებების დაკონკრეტება ზედმეტი ტვირთი იქნება თვითმმართველობის ორგანოების ძალადობის მსხვერპლთა მხარდაჭერის ზოგადი ვალდებულება ისედაც გააჩნიათ, ხოლო ვალდებულებების დაკონკრეტება ზედმეტი ტვირთი იქნება თვითმმართველობის ორგანოების ძალადობისათვის მათი ბიუჯეტის სიმწირის გათვალისწინებით. მნიშვნელოვანია, რომ პარლამენტმა აღნიშნული ინიციატივის საფუძველად დაუჭიროს მხარი, მათ შორის ადგილობრივი თვითმმართველობის კომპონენტის ჩათვლით
- ამრიგად, წარმოდგენილი ინიციატივა, სტამბოლის კონვენციით გათვალისწინებული სტანდარტების იმპლემენტაციის კუთხით, დადებითად უნდა შეფასდეს.

1 მსხვერპლის სტატუსი განსაზღვრავს: შსს-ს შესაბამისი სამსახური; სასამართლო; გენდერული თანასწორობის, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საკითხებზე მოქმედი უწყებათმშობის კომისიისთან არსებული მსხვერპლის სტატუსის განმსაზღვრელი გვერდი.

2 მაგალითად შეფასდება ძალადობის მსხვერპლის საჭიროებების, განმეორებითი ძალადობის რისკები და აშ.

3 ოჯახის წევრი – დედა, მამა, პაპა, ბებია, მეუღლე, არარეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფი პირი, შვილი (გერი), მინდობით აღსაზრდელი, მინდობით აღმზრდელი ქალი (ნიფთილი, მამობილი), დედინაცვალი, მამინაცვალი, შვილიშვილი, და, ძმა, მეუღლის მშობელი, არარეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფი პირის მშობელი, შვილის მეუღლე (მათ შორის, არარეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფი), ყოფილი მეუღლე, წარსულში არარეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფი პირი, მეურვე, მზრუნველი, მხარდაჭერი, მეურვეობისა და მზრუნველობის ქვეშ მყოფი პირი, მხარდაჭერის მიმღები, აგრეთვე პირები, რომლებიც შედგებიან ეხვეიან ან ეწეოდნენ ერთიან საოჯახო მეურნეობას;

4 საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, შსს, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, საქართველოს პროკურატურის ორგანოები და სასამართლო ორგანოები, აგრეთვე თავიანთი უფლებამოსილების ფარგლებში - მუნიციპალიტეტის ორგანოები. შესაძლებელია სხვა ინსტიტუტებიც თანამშრომლობდეს.

5 Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, Istanbul, 11.V.2011, Article 18 (4) <https://rm.coe.int/168008482e>.

6 Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, Istanbul, 11.V.2011, Article 3 (b) <https://rm.coe.int/168008482e>.